

Dato: 18. juni 2024

Energistyrelsen

E-mail: thor@ens.dk

Danmarks
Naturfredningsforening

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Telefon: 39 17 40 00
Mail: dn@dn.dk

DN's høringsvar til Thor Havvindhøllepark. Journal nr.: 2022-7319

Energistyrelsen har d. 23. april 2024 sendt havvindhølleprojektet Thor Havvindhøllepark i høring. Danmarks Naturfredningsforening (DN), DN Ringkøbing-Skjern, DN Holstebro og DN Lemvig fremsender hermed høringsvar til vindhølleparken.

Generelt

Vi står midt i to buldrende kriser, klima- og biodiversitetskriserne, kriser der i videst muligt omfang skal løses sammen, for at vi ikke kommer til at forværre den ene frem for den anden. DN arbejder for en ambitiøs klimapolitik, hvor udbygning af vedvarende energi er helt afgørende for at bekæmpe klimaforandringerne. DN arbejder også for at give naturen meget mere plads, og sikre sunde og robuste økosystemer både på land og i havet. For at sikre naturen i havet når der udbygges med havvind, er det vigtigt, at miljøundersøgelserne er velunderbyggede, og at de grundigt forholder sig til havvindhølleprojektets potentielle konsekvenser for et givet havområde, og de arter der lever i og på det.

Generelt mener DN, at miljøkonsekvensvurderingen ikke i tilstrækkelig grad viser, at der ikke vil være en væsentlig negativ påvirkning. Det skyldes:

- At data for fugle synes meget få ift. om man reelt kan drage de konklusioner der laves i miljøkonsekvensvurderingen.
- At miljøkonsekvensvurderingen ikke i tilstrækkelig grad forholder sig til den kumulative effekt på fuglene i Nordsøen ift. den massive udbygning der skal finde sted.
- At det er uklart, om der nedrammes fundamentaler i marsvinenes yngletid.
- At der mangler klarhed over overvågningsprogrammet for flagermus, og der desuden mangler data for området.
- At risikoen for at området bliver trædesten for ikke-hjemmehørende arter er utilstrækkeligt vurderet.

På den baggrund foreslår DN følgende:

- At der igangsættes flere fugleundersøgelser, der også dækker og vurderer de arter, der ikke er undersøgt i nærværende miljøkonsekvensvurdering.
- At denne nye viden, i samspil med anden data, bruges til at lave en opdateret vurdering af de storskala kumulative effekter, som udbygningen af havvind i Nordsøen vil have på fugle.
- At der igangsættes flere flagermusundersøgelser, der skal sikre mere viden om flagermusenes anvendelse af området hen over sæsonen.
- At der laves en opdateret vurdering af Thor Havvindhølleparks potentiale som trædesten for potentielt ikke-hjemmehørende arter.

Bemærkninger og kommentarer er uddybet nedenfor.

Fugle

Det fremgår, at der er lavet fugletællinger ved overflyvning i 2019, og at der desuden er anvendt NOVANA-data. Det fremgår dog ikke hvilke år NOVANA-data er fra, og hvor mange data der er for området. I miljøkonsekvensvurderingen står der, at *"Det er begrænset, hvad der foreligger af kortlægning af fugleforekomster i Nordsøen, herunder også fra den danske del af Nordsøen. Omkring projektområdet for Thor Havvindmøllerpark er der kun foretaget enkelte optællinger af fugle før 2019"*. Det er derfor uklart, om de fugledata som ligger til grund for miljøkonsekvensrapportens vurderinger og konklusioner for projektets påvirkning af forskellige fuglearter, er tilstrækkeligt valide ift. at dække variationen over flere sæsoner og år.

Sortand findes ikke i selve projektområdet men kystnært, der hvor ilandføringskablet skal lægges. DN ønsker, at man i videst muligt omfang, tager hensyn til sortand i den periode hvor man nedlægger kablet, og hvis det er muligt, ikke nedlægger det i den periode, hvor der er flest fugle i området.

DN Lemvig udtrykker bekymring over, at det ikke er tilstrækkeligt vurderet, hvilken påvirkning Thor vil have på trækkende fugle, både dags- og nattrækkende. Ligesom miljøkonsekvensvurderingen ikke i tilstrækkelig høj grad forholder sig til fugles flyvehøjder ift. rotorhøjden, ved storm. Der er fugle der trækker på tværs af Nordsøen, fx trækker knortegæs i hårde vintre til England, og det vil især være et problem for den truede lysbugede Knortegås, hvis møllerne sættes op på deres trækrute. Når gæs trækker over havet, vil det undertiden være i rotorhøjde, men det er ikke i miljøkonsekvensvurderingen klarlagt, om de formår at vige for møllerne. Vejr, sigt og vind kan være afgørende. Derudover er der mange andre fugle der trækker over Nordsøen fx Drosler, andefugle, småfugle og vadefugle, og især drosler og småfugle er især nattrækkende. Disse træk er ikke beskrevet.

DN Lemvig finder desuden, at miljøkonsekvensvurderingen mangler at redegøre for fx Kjøver, Mallemuk, Fløjsand, Ederfugl og Havlit, der er rastende og trækkende havfugle i Nordsøen.

Marsvin

Det ses ikke at være beskrevet i miljøkonsekvensrapporten, om nedramningen af møllefundamenterne sker udenfor marsvinenes yngleperiode. Selvom der jf. de gennemførte undersøgelser ikke er registeret mange marsvin i området og bestanden er gunstig, så er det vigtigt, at marsvin særligt beskyttes mens de har unger.

Flagermus

Af vilkår 2.10.1 i Energistyrelsen udkast til etableringstilladelse fremgår det, at der skal *"... indsende et overvågningsprogram for flagermus i projektområdet til Energistyrelsens godkendelse. Programmet skal kortlægge forekomsten af flagermus i projektområdet. Programmet skal derudover kortlægge forekomsten af flagermus i projektområdets umiddelbare nærhed, hvis dette vurderes nødvendigt af Energistyrelsen. ... Overvågningsprogrammet afsluttes ved indsendelse af en rapport, der præsenterer den indsamlede data"*.

Kriterierne for overvågningsprogrammet for flagermus og for kortlægning af projektområdet, bør fremgå af miljøkonsekvensrapporten. For selv om det er positivt, at der igangsættes et overvågningsprogram, så er det ganske væsentligt, at det også fremgår tydeligt, hvor længe overvågningen skal vare, og hvilke kriterier der i øvrigt skal gælde herfor. Tilsvarende bør det

fremgå, hvilke kriterier Energistyrelsen forudsætter opfyldt i forbindelse med "kortlægning i projektområdet umiddelbare nærhed".

Ift. forundersøgelser for flagermus har RWE valgt alene at gennemføre undersøgelser i efteråret (september-november) 2023 ved at udstyre to forundersøgelsesskibe med hver en lytteboks og en mikrofon. Derudover er der anvendt data fra de lyttebøger, der har været udlagt ifm. havmølleområdet Nordsøen 1. Dette område dækker dog kun i mindre grad den sydlige del af Thors projektområde. Som DN læser miljøkonsekvensvurderingen, så behandles kun data fra RWE's egne undersøgelser, og her er der fundet spredt aktivitet i området i september, men ikke data fra Nordsøen 1.

Der er registreret flagermus på olieplatforme i Nordsøen¹, og dermed er det kendt viden, at flagermus kan trække langt ud over havet. DN finder på den baggrund, at forundersøgelser af flagermus i området er utilstrækkelige. Forundersøgelseerne bør følge forsigtighedsprincippet og de anbefalinger der er kommet både med DCE's notat¹ fra 2020, og med den opdaterede håndbog² fra 2024. Det fremgår af begge, at der bør laves forundersøgelser i min. 2 år (2 sæsoner) for at kunne danne sig et retvisende billede af, hvordan flagermusene anvender området.

Havstrategi

Ikke-hjemmehørende arter

Ift. vurderingen af D2, ikke-hjemmehørende arter, finder DN ikke, at det er tilstrækkeligt vurderet hvad konsekvensen ved etableringen af Thor, og evt. flere parker, vil have af konsekvenser for introduktionen af potentielt nye ikke-hjemmehørende arter til Nordsøen og Skagerrak, og ultimativt ind i de indre danske farvande.

Jf. miljøkonsekvensrapporten forventes det, at ballastvandsdirektivet vil reducere introduktionen af ikke-hjemmehørende arter til de danske farvande. Og da alle de fartøjer der anvendes til dette projekt, vil være underlagt direktivet, vil projektet have en lav risiko for at introducere ikke-hjemmehørende arter.

DN peger dog på, at med opsætningen af 72 møller med fundamenter, tårne og erosionsbeskyttelse, vil området ændres fra udpræget sandet bund til en kombineret sandet bund med indslag af hårbund (fra havbund til -overflade), og dermed vil området kunne blive en trædesten for en potentiel spredning af ikke-hjemmehørende arter. Alle nye faste installationer på havet, i områder hvor disse pt. ikke findes, vil kunne agere trædesten for ikke-hjemmehørende arters spredning i de danske farvande³.

Det fremgår, at det er en kendt og stigende tendens til flere ikke-hjemmehørende arter i de danske farvande, fx er der jf. en videnskabelig rapport fra DCE⁴ vist, at der er sket en markant stigning af ikke-hjemmehørende arter i Vadehavet fra 29 ikke-hjemmehørende arter i 2016 til 82 ikke-hjemmehørende arter i 2023. DN gætter på, at dette billede ikke kun er noget kan registreres i Vadehavet, men også offshore.

Derudover er det allerede observeret, at havmølleparker i det sydlige Nordsøen er blevet koloniseret af ikke-hjemmehørende arter. Derfor finder DN, at det er nødvendigt, at der for denne

¹ Elmeros M 2020. Beskyttelse af flagermus og miljøvurderinger. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 27 s. Notat nr. 55 https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notatet_2020/N2020_55.pdf

² Elmeros et al. 2024. Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets Bilag IV. Del 2 – Odder og flagermus. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Videnskabelig rapport nr. 603 https://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Videnskabelige_rapporter_600-699/SR603.pdf

³ Dahl et al., 2022. Potentielle natur og miljø virkemidler, forvaltningsprincipper og overvågning i vindmølleparkområder. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Videnskabelig rapport nr. 490 <https://dce2.au.dk/pub/SR490.pdf>

⁴ Stæhr et al., 2023. Identification, dispersal, and possible mitigation responses for non-indigenous species in the Danish Wadden Sea area. Aarhus University, DCE – Danish Centre for Environment and Energy, Scientific Report No. 547 <https://dce2.au.dk/pub/SR547.pdf>

og kommende havvindparker, sikres et overvågningsprogram af ikke-hjemmehørende arter indenfor parkerne.

DN er derfor ikke enig i vurderingen af, at fordi projektet er afgrænset i areal, er det ikke sandsynlig, at det isoleret set vil bidrage til stigning i udbredelsen af allerede introducerede ikke-hjemmehørende arter (fx tøffelsnegl), eller lede til væsentlig forøget risiko for introduktion af nye arter (fx den kolonidannende søpung, *Didemnum vexillum*).

DN ser ikke, at der i vurderingen af Thor, er taget stilling til, hvad klimaforandringerne vil kunne betyde for spredningen af ikke-hjemmehørende arter, fx udbredelsen af *Didemnum vexillum* fra dens udbredelse i Storbritannien til Danmark.

Undervandsstøj

DN mangler, at miljøkonsekvensrapporten forholder sig til, om etableringen af vindmølleparken kommer til at overholde de tærskelværdierne for undervandsstøj, jf. D11, der er blevet fastsat.

Kumulation

Det vurderes, at der ikke vil være nogle kumulative virkninger af sammenfaldende projekter, planer og aktiviteter ift. med udbygningen af Thor.

Det fremgår imidlertid af miljøkonsekvensvurderingen, at *"Den kumulative påvirkning på fugle som følge af den potentielle udbygning af havvind som udlagt i havplanen kan derfor ikke afvises at have en negativ påvirkning af bestandene af rastende fugle. Dette gælder også i Nordsøen, hvor en femtedel af den danske del af Nordsøen er udlagt til havvindmølleparker og tilsvarende er planlagt for Tyskland, Holland og Storbritannien. Men påvirkningen fra Thor Havvindmøllepark og de eksisterende vindmølleparker (Horns Rev 1-3 samt Vesterhav Nord og Syd) har ikke kumulativt nået et niveau, hvor der er væsentlige negative påvirkninger af de biogeografiske bestande af rastende fugle og bestandenes bevaringsstatus".* Men også, at *"Det bemærkes i miljørapporten (miljøvurderingen af havplanen), at de store arealudlæg i Nordsøen til vedvarende energi i havplanen giver mulighed for at fremtidige parker kan placeres, så de ikke påvirker trækfugle væsentligt".*

Det fremgår af miljøkonsekvensvurderingen, at et enkelt studie viser tilvænnings-effekt til havmøller efter 2 år. Andre studier viser først tilvænnings-effekt efter 7-8 år. En del studier viser ingen tilvænnings-effekt. På den baggrund finder DN ikke, at konsekvenserne for de fugle, der allerede er blevet fortrængt og påvirket af havvindsprojekterne Vesterhav Nord og Syd samt Horns Rev 1-3, er tilstrækkeligt beskrevet. Derudover savnes en stillingtagen til, hvad en kontinuerlig udbygning med havvindmøller i Nordsøen vil have af konsekvenser for fuglelivet i området. Her tænkes især på Nordsøen 1-3A og Energiø Nordsøen.

DN foreslår, at Energistyrelsen eller anden ansvarlig myndighed, snarest muligt gennemfører en vurdering af hvordan denne storskala påvirkning potentielt påvirker de mange millioner af fugle, der bruger de danske farvande som træk, raste, overvintrings- eller sommer lokalitet. Opstilles de kommende parker uhensigtsmæssigt ift. fugle (og flagermus), vil det kunne have store, og formodentlig irreversible, konsekvenser for Europas fuglebestande.

DN opfordre Energistyrelsen til at sætte vilkår om, at der igangsættes et overvågningsprogram for fugle, som over en længere årrække skal afdække viden om fuglenes anvendelse af området, fortrængning og barriereeffekt. Kun på den måde opnås mere viden om havmølleparkerne reelle påvirkning, som vil kunne sikre en hensigtsmæssig marin planlægning.

DN Lemvig bemærker desuden, at RWE har vundet to havmøllepark i den tyske del af Nordsøen, hvorfor det vil være oplagt at gennemføre fuglemonitoring på alle parkerne, i

samarbejde med aktørerne syd for grænsen, og på den måde opnår en stærkere viden om fugletræk.

Andet

Helikopterlandingsplads i Thorsminde

Der vil blive etableret en helikopterlandingsplads i Thorsminde, som indgår i arbejdet med servicering af havmølleparken. DN Lemvig er bekymrede for, at larmen fra start og landing, hen over det vigtige Natura 2000-område, Nissum Fjord (nr. 65), vil udgøre et forstyrrende element for de mange rastende ande- og vadefugle, som er på udpegningsgrundlaget. Derfor henstilles til, at der i så vid udstrækning som muligt, anvendes serviceskib til servicering af møllerne.

Elektromagnetiske felter

DN og DN Lemvig ønsker, at der laves flere undersøgelser af, hvilke påvirkninger det elektromagnetiske felt omkring de strømførende kabler, kan have på forskellige bundlevende organismer. Dette er ikke tilstrækkeligt undersøgt endnu. Med den massive udbygning af vindmøller i Nordsøen, er det nødvendigt med mere viden om emnet, som bidrager til bedre vilkår, som sikrer mod evt. negative påvirkninger.

Projektets fodaftryk

DN Holstebro ønsker, at miljøkonsekvensvurderingen også forholder sig til projektets 'totale omkostninger' ift. cirkulær økonomi, samlede energiforbrug og miljø- og naturmæssige fodaftryk. Det kan fx handle om produktion af råmaterialer, forarbejdning, transport og montering af vindmøller, kabler og landanlæg, og hvornår projektet opnår break-even. Men også en redegørelse for, hvordan/om genanvendelse er tænkt ind i alle enheder. Disse betragtninger er noget der politisk har talt meget om de sidste mange år, så selvom det ikke direkte har adresse på dansk natur, så er det noget som man fra flere sider har efterlyst i store miljøprojekter.

Konklusion

Som det fremgår af ovenstående, finder DN ikke, at der er tilstrækkeligt redegjort for, at Thor Havmøllepark ikke vil kunne have en potentiel negativ påvirkning på flagermus og fugle. Der er heller ikke redegjort tilstrækkeligt for risikoen for spredning af ikke-hjemmehørende arter.

DN foreslår derfor, at der igangsættes supplerende undersøgelser og modelleringer, der klart afdækker vindmølleparkens reelle påvirkning på natur og miljø.

På vegne af Danmarks Naturfredningsforening, DN Lemvig, DN Ringkøbing-Skjern og DN Holstebro.

Med venlig hilsen

Therese Nissen

Natur- og miljøpolitisk rådgiver

Tlf.: 31 19 32 31

E-mail: tgd@dn.dk